

VALTIMON KUNTA

Arviointikertomus

vuosi 2017

Sisällys

Tiivistelmä

1. Puheenjohtajan katsaus
2. Tarkastuslautakunta, sen tehtävät ja toiminta
3. Vuoden 2016 arviointikertomuksen käsittely
4. Strategian toteutumisen arviointi
5. Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden arviointi
6. Kuntakonsernille asetettujen tavoitteiden toteutumisen arviointi
7. Tuloksellisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden arviointi
8. Sidonnaisuusilmoitusten valvonta
9. Talouden tasapainottamistoimenpiteiden arviointi
10. Esteellisyydet
11. Allekirjoitukset

Perustietoa Valtimosta arviointikertomuksen pohjaksi

Maapinta-ala km ²	83
Taajama-aste, %	45
Väkiluku 2017	2219
Väkiluvun muutos 2016-2017	-1,2 %
Työttömyysaste 2017	15,7%
Väkiluvun muutos	-21
Tilikauden ylijäämä	474000
Lainakanta €	500600
Lainat/asukas €	2256

Asuminen

Asuntokuntien lukumäärä 31.12.2013	1198
Vuokra-asunnossa asuvien asuntokuntien osuus, % 31.12.2013	17,4
Rivi- ja pientaloissa asuvien asuntokuntien osuus asuntokunnista, % 31.12.2013	89,1
Kesämökkien lukumäärä 31.12.2013	408

Tiivistelmä

Tarkastuslautakunta toteaa, että Valtimon kunnan tuloskehitys on kääntynyt vuoden 2017 aikana parempaan suuntaan. Suunnan säilyttäminen ja terveen taloudenpidon tason saavuttaminen ja ylläpito edellyttää jatkossakin tarkkaa taloudenpitoa.

Vuoden 2017 aikana, keskusvaalilautakuntaa lukuunottamatta, kaikki hallinnonalat saivat aikaan talousarviosäästöjä. Erityisen merkittävää oli maakunnallisen Siun Soten aloittaminen vuoden alussa.

Tulevaisuudessa huomion kärki tulee suunnata Valtimolle jääviin palveluihin sekä siihen, miten kunta voi tehokkaasti olla mukana maakunnan päätöksenteossa. Siun Soten osuus kunnan menoista on yli puolet. On olennaista jatkuvasti ja säännöllisesti seurata sosiaali -ja terveystalouden palvelujen saatavuutta, saavutettavuutta ja jonotilannetta, jotta kuntalaisten palvelut toteutuvat. Siun Sotesta tarkemmin luvussa 7.

Jo edellinen tarkastuslautakunta vuoden 2016 arviointikertomuksessaan kiinnitti huomiota Valtimon kunnalta puuttuviin lakisääteisiin dokumentteihin. *(luku 3)*

Valtimon kunnalta puuttuu yhä tätä kirjoitettaessa kuntastrategia. Kuntastrategia ohjaa kunnan toimintaa pitkäjännitteisesti ja talousarvion tulee perustua siihen. *(luku 7)*

Valtimon kunnalla ei ole lakisääteistä konserniohjetta. Konserniohjeella luodaan puitteet ensisijaisesti kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen omistajaohjaukselle kunnan tavoitteiden mukaisesti. Konserniohjeella pyritään yleensä yhteisöjen ohjauksen yhtenäistämiseen, toiminnan läpinäkyvyyden lisäämiseen, kunnan yhteisöstä saaman tiedon laadun parantamiseen ja tiedonkulun tehostamiseen. *(luku 7)*

Kunnan talouden ja toiminnan riskienhallinnan dokumentoinnissa on yhäkin puutteita. Riskienhallinnan dokumentointi on lakisääteinen velvollisuus. Tarkoitus on varmistaa, että ikäviä yllätyksiä ei tule. *(luku 7)*

Sidonnaisuuksien ilmoittaminen on uusi johtavien viranhaltijoiden ja poliittisten päättäjien velvollisuus. Sidonnaisuusilmoituksen tarkoitus on pitkälti ennaltaehkäisevä. Läpinäkyvyys on osa hyvää hallintoa ja tarpeellista demokratian vahvistamiseksi. *(luku 8)*

Kunnan taloudenpidon myönteisen kehityssuunnan säilyttäminen edellyttää kuntastrategian saattamista ajan tasalle ja tulevien talousarvioiden ja taloussuunnitelmien kytkemistä strategian toteuttamiseen.

Tarkastuslautakunta esittää, että kunnanvaltuusto velvoittaa kunnanhallituksen antamaan kunnanvaltuustolle selvityksen ennen vuoden 2019 talousarviokäsittelyä niistä seikoista, joihin tarkastuslautakunta on arviointikertomuksessaan kiinnittänyt huomiota.

Tarkastuslautakunta suosittaa selvitysten antamista syyskuun 2018 loppuun mennessä niin, että tarkastuslautakunnan huomiot ehditään ottaa tehokkaasti huomioon vuoden 2019 talousarvion laadinnassa ja vuosien 2019 ja 2020 taloussuunnitelmien valmistelussa.

Tarkastuslautakunnan tietoon on saatettu Valtimon kunnan kunnanhallitukselle 28.5.2018 osoitettu tilintarkastuskertomus. Tarkastuslautakunta yhtyy tilintarkastajan lausuntoon ja esittää kunnanvaltuustolle, että vuoden 2017 tilinpäätös hyväksytään.

Tarkastuslautakunta esittää valtuustolle, että kunnan taloutta ja hallintoa hoitaneille toimielinten jäsenille, tehtäväalueiden jäsenille ja tehtäväalueiden johtaville viranhaltijoille myönnetään vastuuvapaus tilikaudelta 1.1.2017–31.12.2017.

1. Puheenjohtajan katsaus

Vuosi 2017 oli Valtimon kunnassa muutosten vuosi.

Nykyinen tarkastuslautakunta aloitti toimintansa uudessa tilanteessa, jossa ruoriin hypättiin kuntavaalien myöhentämisen vuoksi keskellä vuotta 1.6.2017.

Samalla tarkastuslautakuntien lakisääteiset tehtävät laajenivat koskemaan sidonnaisuusrekisterin perustamista ja ylläpitoa.

Valtimolla siirryttiin uudenlaiseen hallintomalliin, jossa vain lakisääteiset lautakunnat ovat enää olemassa. Lautakuntia korvaamaan tulivat kaksi neuvottelukuntaa, joiden rooli on vielä aikalailta auki. Lakisääteiset nuorisovaltuusto ja vanhus -ja vammaisneuvosto täydentävät neuvottelukuntien neuvonantajan roolia.

Valtimon kunnan talous on hyvällä tolalla. Tilinpäätös toteutui lähes 700 000 euroa positiivisempänä kuin talousarvio ja tilikaudelta jäikin ylijäämää reilut 473 000 euroa.

Pohjoiskarjalaisten kuntien sosiaali -ja terveydenhuollon kuntayhtymä Siun Sote aloitti vuoden 2017 alussa. Siun Sote jonkin verran helpottaa kunnan sote-menojen ennakointia.

Valtimon vaakunan susi on näyttänyt kyntensä. Enää eivät naapurit kykene kuntaa suihin syömään taloudellisin perustein, me valtimolaiset tulemme hyvin toimeen omillamme!

Valtimo on idyllinen paikkakunta, sympaattinen ja toimeliaskin. Emme kuitenkaan elä muusta maailmasta erillämme, vaan haluamme olla siihen yhteydessä.

Lainsäädännölliset veloitteet kunnan hallinnon järjestämisestä koskevat Valtimoa yhtälailla kuin muitakin. Niillä on myös tarkoituksensa: hyvän hallinnon ja demokratian toteutuminen. Aina ei riitä, että tehdään asioita hyvässä uskossa oikein, vaan toiminnan tulee myös näyttää kuntalaisille läpinäkyvältä ja lailliselta.

Valtimolla tätä kirjoitettaessa puuttuu lakisääteinen konserniohje ja kuntastrategia. Samoin riskienhallinnan dokumentointi ei ole vielä riittävällä tasolla. Tässä arviointikertomuksessa löytyy hallinnon osalta puutteita, josta huomautettiin jo viime vuoden arviointikertomuksessa.

Onkin kysyttävä, onko talouden ja hallinnon virtaviivaistamisessa menty jo liiankin pitkälle, kun kunnan keskushallinnon porukka mahtuu kolmioviseen Corollaan?

Jussi Hermaja,
puheenjohtaja
Valtimon tarkastuslautakunta

2. Tarkastuslautakunta, sen tehtävät ja toiminta

Kunnanvaltuusto asettaa tarkastuslautakunnan, jonka tehtäviin kuntalain 121 §:n mukaan kuuluvat:

- valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat
- arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla
- arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää
- huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta
- valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi (uusi, 1.6.2017 alkaen tarkastuslautakunnalle kuuluva tehtävä)
- valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi

Lisäksi kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunta laatii arviointisuunnitelman ja antaa valtuustolle kultakin vuodelta arviointikertomuksen, jossa esitetään arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään valtuustossa tilinpäätöksen yhteydessä. Lautakunta voi antaa valtuustolle muitakin tarpeellisia pitämiään selvityksiä arvioinnin tuloksista.

Tarkastuslautakunnan suorittama arviointi on osa kunnan ulkoista tarkastusta, jonka toinen osa on lakisääteinen tilintarkastus. Tilintarkastajan päätehtävä on antaa lausunto siitä, antaako tilinpäätös oikeat ja riittävät tiedot kunnan toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tämän lisäksi tilintarkastaja suorittaa myös laillisuusvalvontaa, kuten tarkastaa: onko hallinto lain ja valtuuston päätösten mukaista, tiedot valtionosuuksista ja sisäisen valvonnan, riskienhallinnan sekä konsernivalvonnan järjestämisen. Toiminnan tavoitteellisuuden, tarkoituksenmukaisuuden ja tuloksellisuuden arviointi kuuluu tarkastuslautakunnalle.

Tarkastuslautakunnan jäseninä ja heidän henkilökohtaisina varajäseninä ovat tilikauden 2017 tarkastuksessa olleet:

Varsinainen jäsen	Henkilökohtainen varajäsen
Jussi Hermaja (pj)	Marja-Liisa Kallio
Arto Siira (vpj)	Vappu Turunen
Veera Korhonen	Tapani Ovaskainen (12.3. alkaen Elisa Hämynen)

Tarkastuslautakunnan sihteerinä ja vastuunalaisena tilintarkastajana on toiminut Talvea Julkishallinnon palvelut Oy:n JHT, HT Timo Nuutinen (JHT, KHT Marko Paasovaara vastuunalaisena 21.3.2018 saakka ja varahenkilönä siitä lähtien). Tarkastuksessa on

toiminut avustavana tarkastajana JHT, HT, CISA Susanna Piltonen.

Tarkastuslautakunta kokoontui kertomusvuonna 7 kertaa ja käsitteli 52 asiaa, ja tarkastuslautakunta kuuli 7 kertaa viranhaltijoita. Tarkastuslautakunta piti koulutuspäivän jäsenilleen ja varajäsenilleen 13.9.17. Kouluttajana toimi FT, KTM Alia Dannenberg Lukema Oy:stä.

Tilintarkastusta on suoritettu ennalta laaditun työsuunnitelman mukaan.

Tarkastuslautakunnalle on annettu raportteja tilikauden aikaisista tarkastushavainnoista.

Valtimon kunnan tarkastuslautakunta 14.5.2018 kunnantalon edessä. Lämpöasteita oli 27 kraatia.

3. Vuoden 2016 arviointikertomuksen käsittely

Tarkastuslautakunta esitti vuoden 2016 arviointikertomuksessaan havaintoja ja suosituksia otettavaksi huomioon kunnan toiminnassa. Kuntalain 121 §:n mukaan *kunnanhallitus antaa valtuustolle lausunnon toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aiheita.*

Tarkastuslautakunnan arvio:

Kunnanhallitus ei ole antanut vastinetta vuoden 2016 arviointikertomuksesta valtuustolle, joten valtuusto ei ole käsitellyt sitä.

Tarkastuslautakunta kiinnittää edelleen huomiota seuraaviin asioihin:

Arviointikertomuksessa 2016 todettiin, että on välttämätöntä tarkoin seurata Rautavaaran tietoverkko-osuuskunnan yrityssaneerauksen maksuohjelman toteutumista.

Hallintosääntö, konserniohje sekä sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan ohjeistus myös konsernitasolla tulisi päivittää muuttuneiden lainsäädännösten edellyttämälle tasolle.

Henkilöstölle ja kuntalaisille ennakoon tapahtuvan tiedottamisen tehostamiseen ja tiedonkulun parantamiseen tulisi edelleen kiinnittää huomiota, vaikka tiedottaminen onkin viime vuosina parantunut.

Laadullisten tavoitteiden määrittelyä talousarvioiden yhteydessä tulee edelleen täsmentää ja täydentää. Toiminnallisten tavoitteiden toteutumista on seurattava myös tilikauden aikana.

Tarkastuslautakunta seurasi vuoden 2016 arviointikertomuksen suositusten toteutumista 29.9.2017 pyytämällään selvityksellä kunnanhallitukselta. Kunnanhallitus antoi vastineessaan aikataulun lakisäätteisten velvoitteiden eteenpäinviemiseksi.

- Kuntastrategia 31.5.2018
- Nuorisovaltuusto 1.1.2018
- Vanhus ja vammaisneuvosto 1.1.2018
- Konserniohje 1.1.2018
- Hallintosääntö 1.1.2018

Lautakunta toteaa, että vanhus- ja vammaisneuvosto sekä nuorisovaltuusto aloittivat toimintansa 16.10.2017 asetetun aikataulun mukaisesti. Kuntastrategia, konserniohje ja hallintosääntö eivät olleet valmiina 2017 vuoden lopussa. Hallintosääntö hyväksyttiin valtuustossa 29.1.2018 ja se tuli voimaan 1.2.2018.

4. Strategian toteutumisen arviointi

Kuntalain 14 §:n mukaan kunnanvaltuusto päättää kuntastrategiasta ja 37 §:n mukaan kunnassa on oltava kuntastrategia. Kuntastrategiassa päätetään kunnan toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. 37 §:n mukaan kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon:

- 1) kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen;
- 2) palvelujen järjestäminen ja tuottaminen;
- 3) kunnan tehtäviä koskevissa laeissa säädetyt palvelutavoitteet;
- 4) omistajapolitiikka;
- 5) henkilöstöpolitiikka;
- 6) kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet;
- 7) elinympäristön ja alueen elinvoiman kehittäminen.

Kuntastrategian tulee perustua arvioon kunnan nykytilanteesta sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista kunnan tehtävien toteuttamiseen. Kuntastrategiassa tulee määritellä myös sen toteutumisen arviointi ja seuranta.

Kuntalain 110 §:n mukaan *talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan.*

Tarkastuslautakunnan arvio:

Valtimon kunnalla ei ole lakisääteistä strategiaa. Tarkastuslautakunta suositti arviointikertomuksessaan 2016 strategian laatimista, sillä kunta on siihen Kuntalain mukaan velvoitettu. Strategian laatiminen on nyt talousarviossa vuoden 2018 tavoitteena.

Tarkastuslautakunta toteaa että valtuuston on välttämätöntä hyväksyä kunnalle strategia ennen vuoden 2019 talousarvion valmistelemisen aloittamista.

5. Toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden arviointi

Kuntalain 110 §:n mukaan *talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet ja talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan*. Talousarviossa siis päätetään kunnan toimintaa määrittävistä toiminnallisista ja taloudellisista tavoitteista, jotka sitovat kunnan toimielimiä ja tilivelvollisia. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on kuntalain 121 §:n mukaan arvioida näiden tavoitteiden toteutumista.

Talousarvion täytäntöönpano-ohjeet:

-Talousarvion euro-osa sitoo hallintokuntia valtuustoon nähden vastuualuetasolla

-Määrärahat ovat bruttomääräisiä eikä ylimääräisten tulojen kertyminen oikeuta määrärahojen ylittymiseen vastaavalla summalla.

-Toimielinten toimintatulot ovat myös sitovia ja niiden kertyminen on hallintokunnan vastuulla.

-Tavoitteet sitovat hallintokuntia tavoitelomakkeessa esitetyllä tasolla.

-Hankkeisiin varattuja määrärahoja ei saa käyttää muiden menojen katteeksi.

Tarkastuslautakunta tekee toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden arvioinnin oheisen taulukon muodossa. Tavoitteiden toteutumisen lisäksi tarkastuslautakunta on arvioinut sitä, onko tavoitteen toteutumista mahdollista arvioida. Arvioinnin visualisoimisessa on käytetty neliväristä asteikkoa: **tavoite on toteutunut**, **tavoite on toteutunut osittain**, **tavoite ei ole toteutunut**, ja **tavoitteen toteutumista on mahdoton arvioida**.

Tarkastuslautakunnan **suositukset on tässä dokumentissa merkitty sinisellä pohjalla**.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Hyvin asetettu tavoite on selkeä, yksikäsitteinen ja sen saavuttaminen on mahdollista mitata tai arvioida. Hyvä tavoite on johdettu strategiasta, toteuttaa kuntalaisten tarpeita, on realistinen mutta haastava ja riittävän kattava ja olennainen. Talousarviossa on mahdollista asettaa sitovia määrällisiä tavoitteita toiminnallisina tavoitteina. Mittarit kannattaa mahdollisuuksien mukaan valita määrällisiksi, jolloin toteutumista on helpompi seurata. Tällöin tulee myös selvittää, pyritäänkö tavoitearvon ylittämiseen vai alittamiseen.

Tarkastuslautakunta pitää positiivisena kehityksenä, että vuoden 2018 talousarviossa kunnan toiminnalle on asetettu selkeästi enemmän tavoitteita kuin aiemmin. Tavoitteet ovat myös konkreettisempia ja paremmin mitattavissa olevia verrattuna vuoden 2017 talousarvioon.

Tavoitteiden konkreettisuuteen, seurattavuuteen ja mitattavuuteen lautakunta suosittaa paneutumista. Tarkastuslautakunta suosittaa valtuustoa jatkamaan ja kehittämään mitattavissa olevien tavoitteiden asettamista talousarviossa. Nyt on päästy hyvään alkuun.

Numeeriset taloudelliset tavoitteet toteutuivat, eli talousarviossa pysyttiin erittäin mallikkaasti. Keskusvaalilautakunnan ja vapaa-aikatoimen talousarvioylitykset olivat kokonaisuuteen nähden mitättömiä. Keskusvaalilautakunnan prosentuaalisesti merkittävä talousarvioylitys johtui tarkastuslautakunnan saaman selvityksen mukaan vuodelle sattuneesta useammista vaaleista, jota ei oltu talousarviossa otettu huomioon.

Tavoite	Toimintakertomus	Tarkastuslautakunnan arvio
Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän käynnistymisen mukanaan tuomien muutosten hallinta.	Tavoite toteutui.	Toteutumisen arvioinnille ei talousarviossa ollut asetettu mittareita. Tavoitteen toteutumista on mahdoton arvioida.
Kunnan hallintosäännön ja muiden sääntöjen ja ohjeistuksen valmistelu 1.6.2017 tapahtuvaa toiminnallista muutosta varten.	Hallintosääntö valmisteltiin vuoden 2017 aikana ja se hyväksyttiin valtuustossa 2018. Muut säännöt ja ohjeistus jäivät vuoden 2018 puolella tehtäviksi.	Tavoite ei ole toteutunut. Hallintosääntö, konserniohje, kuntastrategia ja sisäisen valvonnan dokumentointi jäivät kesken tai niitä ei aloitettu. Nuorisovaltuusto ja vanhus- ja vammaisneuvosto asetettiin tavoiteajassa.

<p>Pedagogisen yhteistyön tiivistäminen päivähoiton sisällä.</p>	<p>Uuden varhaiskasvatussuunnitelman valmistelu ja käyttöönotto on herättänyt paljon keskustelua varhaiskasvatuksen pedagogisista käytännöistä.</p> <p>Yhdessä on pohdittu ja keskusteltu, miten valtimolaisia lapsia halutaan opettaa ja kasvattaa. Vasun käyttöönoton myötä on painotettu paitsi lapsen toimintaa ja oppimista leikin kautta, myös aikuisten yhteistä suunnittelu- ja valmisteluaikaa.</p>	<p>Toteutumisen arvioinnille ei talousarviossa ollut asetettu mittareita. Tavoitteen toteutumista on mahdoton arvioida. Laadullisella tasolla ei selviä, miten pedagogista yhteistyötä on tiivistetty.</p>
<p>Vuorohoidon lisääntyvään tarpeeseen vastaaminen.</p>	<p>Yöhoitoa tarjotaan 1-2 viikkoa kuukaudessa. Vuorohoidossa on jouduttu turvautumaan sijaisiin, että henkilökuntaa riittää oikean suhdeluvun mukainen määrä ryhmässä.</p>	<p>Toteutumisen arvioinnille ei talousarviossa ollut asetettu mittareita. Tavoitteen toteutumista on mahdoton arvioida. Määrällisellä tasolla ei selviä, onko yöhoidon tarjonta lisääntynyt tai onko sitä aiemmin ollut tarjolla.</p>

Päivähoidon ja koulutoimen yhteistyön lisääminen.	Yhteistyö näkyy lähinnä yhteistyönä hallinnossa, mutta henkilökunnan yhteisiäkoulutuksiakin on järjestetty. Myös pienten koululaisten iltapäivähoito on osaksi päiväkodilla.	Toteutumisen arvioinnille ei talousarviossa ollut asetettu mittareita. Tavoitteen toteutumista on mahdoton arvioida.
Uusiutuvan energian käytön lisääminen ja energiatehokkuuden parantaminen.	Kuntalaisten Talon katolle asennettiin aurinkopaneelit. Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymän kanssa suunniteltiin hakelämpölaitoksen rakentamista kunnan toimesta kuntayhtymän tontille.	Tavoite on toteutunut pieneltä osin. Konkreettiset mitattavat tavoitteet puuttuvat.

Taloudelliset tavoitteet:

Toimiala	Toimintakate (talousarvio)	Toimintakate (toteutuma)	Tarkastuslautakunnan arvio
Keskusvaalilautakunta	-3749	-6703,8	Talousarvio ylittyi.
Tarkastuslautakunta	-14539	-13206,9	Talousarvio toteutui.

Keskushallinnon toimiala	-12267279	-11866583,5	Toimintakate toteutui ennakoitua parempana, vaikka toimintatulot jäivät talousarviosta.
Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala	-3518646	-3370422,11	Talousarvio toteutui kaikilta osin (toimintatulot, -menot ja -kate) ennakoitua parempana.
Vapaa-aikatoimen toimiala	-503822	-505895,62	Talousarvio toteutui (pieni ylitys).
Tekninen toimiala	415931	577853,37	Talousarvio toteutui kaikilta osin (toimintatulot, -menot ja -kate) ennakoitua parempana.

6. Kuntakonsernille asetettujen tavoitteiden toteutumisen arviointi

Tarkastuslautakunnan arvio:

Konsernin tytäryhteisöille ei ole vuoden 2017 talousarviossa asetettu tavoitteita.

Valtimon kunnan omistamat kiinteistöyhtiöiden hallitukset eivät olleet vahvistaneet vuoden 2017 tilinpäätöksiä maaliskuun 2018 loppuun mennessä.

Tarkastuslautakunta vahvasti suosittaa valtuustolle lakisääteisen konserniohjeen hyväksymistä ennen vuoden 2019 talousarvion valmistelun aloittamista.

Samoin tarkastuslautakunta suosittaa valtuustoa asettamaan kuntakonserniyhteisöille edes joitakin taloudellisia tavoitteita, esimerkiksi nollatuloksen.

Tarkastuslautakunta muistuttaa, että konserniyhtiöiden tilinpäätökset tulee käsitellä samassa aikataulussa kuin kunnan tilinpäätös, jotta konsernitilinpäätös on mahdollinen.

Valtimon koulun uudisrakennus otettiin käyttöön lukuvuodelle 2016-2017.

7. Tuloksellisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden arviointi

Tarkastuslautakunta voi arvioida myös kunnan toiminnan, toimintatapojen ja palvelujen järjestämisen tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Tuloksellisuus sisältää taloudellisuuden, tuottavuuden ja vaikuttavuuden sekä panosten, tuotantoprosessin ja tuotosten osalta myös laadun. Tarkoituksenmukaisuuden arvioinnilla tarkoitetaan yleensä arviointia, jossa ei ole ennakolta asetettua tai sitovaa päätöstä, vaan asioiden tilaa arvioidaan arvioijan itsensä asettaman kriteerin perusteella.

Hallinnolliset lakisääteiset velvoitteet vihdoin saatava kuntoon

1.5.2015 voimaan tullessa uudessa Kuntalaissa säädetään kunnan talossuunnittelua ohjaavasta kuntastrategiasta, hallintosäännöstä, konserniohjeesta, nuorisovaltuustosta ja vanhus -ja vammaisneuvostosta sekä sisäisen valvonnan ohjeistuksista.

Tarkastuslautakunta toteaa, että vuoden 2017 lopussa Valtimon kunnalla ei vielä ollut voimassa olevaa kuntastrategiaa ja hallintosääntöä tai riittävää dokumentaatiota sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta. Hallintosääntö saatiin voimaan 1.2.2018 ja nuorisovaltuusto sekä vanhus -ja vammaisneuvosto asetettiin syksyllä.

Vuoden 2016 arviointikertomuksen suositusten toteutumisesta olisi Kuntalain 121 § mukaan pitänyt kunnanhallituksen antaa lausunto valtuustolle.

Tarkastuslautakunta voimakkaasti suosittaa lakisääteisten hallinnollisten veloitteiden ajan tasalle saattamista mitä pikimmiten: kuntastrategia, konserniohje, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan dokumentaatio. Tarkastuslautakunta myös edellyttää arviointikertomuksen suositusten toteutumisen käsittelyä valtuustossa lain ja kunnan hallintosäännön edellyttämällä tavalla.

Talousarvion valmistelussa tarkkana

Vuoden 2018 talousarvion laadinnassa oli ensin käytetty virheellisiä tai vanhentuneita pohjalukuja. Ensimmäisessä valtuutettujen tietoon saatetussa talousarvioversiossa alijäämää näytti syntyvän toista miljoonaa euroa ja seuraavassa hieman vähemmän. Lopulta hyväksytyssä talousarviossa alijäämän suuruus oli -165 515 euroa ilman että palvelutasoon olisi tehty leikkauksia verrattuna ensimmäiseen talousarvioluonnokseen. Tarkastuslautakunta toteaa, että jo varhaiset talousarvioversiot voivat vaikuttaa epätarkoituksenmukaisesti luottamushenkilöiden päätöksiin. Julkaisemisen tulee aina perustua perusteelliseen valmisteluun ja laajaan tietopohjaan.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta oltava peruskauraa

Kuntalaki §14 mukaan valtuusto päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Kunnanhallitus huolehtii sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä.

Riskienhallinnan prosessien dokumentointi on tärkeää, jotta erilaiset riskitekijät tulisivat huomioiduksi kunnan päätöksenteossa ja toiminnassa rutiininomaisesti. Tarkastuslautakunta

on huomannut puutteita kunnan tilintarkastussopimuksen seurannassa, jolloin on altistuttu taloudellisille riskeille.

Henkilöriskien kartoittamisen tärkeys korostuu kunnan pienen koon vuoksi. On olennaista, että pitkäaikaisten johtavien viranhaltijoiden hiljainen tieto saadaan dokumentoitua ja työprosessit sellaisiksi, että varmistetaan tiedon säilyminen tulevaisuudessa avaintyöntekijöiden kohdalla.

Varalämpölaitoksen hankinnan tarpeellisuus osoitti, että riskienhallinnassa tarvitaan suunnitelmallisuutta ja perinpohjaisia riskiarvioita eri toiminnoissa.

Tarkastuslautakunta suosittaa sisäisen tarkastuksen ja riskienhallinnan dokumentaation parantamista ja saattamista ajan tasaiseksi mitä pikimmin.

Kiire voi vaarantaa hyvän hallinnon

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota hyvän hallinnon periaatteiden vahvistamisen tärkeyteen kunnan päätöksenteossa.

Vuonna 2017 valtuustoon tuotiin järjestäytymiskokouksessa 12.6. kiireellisenä asiana (§29) päätettäväksi Pielisen Karjalan kehittämiskeskuksen osakassopimus. Sopimuksen vuosittaisen kustannusvaikutuksen arvioitiin nousevan pitkälti toiseen sataan tuhanteen euroon.

Varalämpökeskuksen hankinta tuotiin valtuustoon päätettäväksi 23.10. normaalina päätöksentekoaasiana (§35). Varalämpökeskus hankittiin suoramarkkinatienä, vaikka kilpailutus olisi tuon kokoluokan hankinnassa ollut normaali toimenpide. Talven ollessa oven takana valtuustolle ei käytännössä jätetty muuta mahdollisuutta kuin hyväksyä osto suoramarkkinatienä.

Lämpölaitoksen varavoimala hankittiin suoramarkkinatienä.

Tarkastuslautakunta suosittaa, että valtuusto edellyttää valtuustoon tuotavien päätösesitysten olevan valmisteltuja siten, että valtuustolla on tosiasiallinen mahdollisuus ja riittävä aika tutustua etukäteen päätösehdotusten taustoihin ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja.

Samoin lautakunta suosittaa valtuustoa edellyttämään valtuustossa päätöksenteon pohjana esitetyiltä asiantuntijalausunnoilta kirjallista muotoa.

Siun Sote

Palvelujen toteutumisen seuranta

Tarkastuslautakunnalla ei ole ollut käytössään yksityiskohtaisia tilastoja sosiaali -ja terveyspalvelujen käytöstä kuntalaisten osalta. Sote-palvelut on vuoden 2017 alusta tuottanut maakunnallinen kuntayhtymä Siun Sote. Valtaosa Valtimon kunnan menoista johtuu Siun Sote -kuntayhtymän maksuista.

SIUN SOTEN PALVELUPAIKAT VALTIMOLLA 2017

Terveysasema
Kotorannan palvelutalo
Välskärin palvelutalo
Lastensuojelu
Äitiysneuvola
Sosiaalitoimisto
Lasten- ja perhesuunnitteluneuvola
Hoitotarvikejakelu
Ikäihmisten kotihoito
Hammashoitola

Tarkastuslautakunta kehottaa valtuustoa kehittämään työkaluja, jotka mahdollistavat säännöllisen seurannan palvelujen käytöstä, laadusta, saatavuudesta ja jonotilanteesta.

Omistajaohjaus

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota Siun Soten omistajaohjausryhmän ongelmalliseen asemaan, koska ohjausryhmä ei ole virallinen kunnallinen toimielin. Valtimon kunnanhallitus on 4.9.2017 pidetyssä kokouksessaan (§ 146) nimennyt omistajaohjausryhmän jäseneksi kunnanhallituksen puheenjohtajan Joensuun kaupunginjohtajan ohjeistuksen mukaisesti.

Omistajaohjaus on epävirallinen yhteistyötaho, ja se ei ole kunnallinen toimielin. Omistajaohjaus muodostaa kuntien yhteisen ohjeen Siun Sotelle. Ohjeen sitovuus ei ole juridinen, vaan se on kunnan omistajaohjaukseen rinnasteinen sitovuustaso.

Tarkastuslautakunta haluaa valtuutettujen kiinnittävän huomiota, että vaikka kyseessä on epävirallinen kunnallinen toimielin, se olisi mahdollistanut valtuuston käsittelevän asiaa. Siun Soten valtuusto päätti talousarviostaan 1.12.2017 ja Valtimon kunnanvaltuusto omastaan vasta 11.12.2017, jolloin kuntayhtymän maksuosuuksiin ei enää olisi ollut mahdollista vaikuttaa. Omistajaohjausryhmän esitys Siun soten budjettiraamiksi syntyi 10.10.2017.

Tarkastuslautakunta kiinnittää valtuuston huomiota siihen, että vaikka Siun Soten omistajaohjausryhmä on epävirallinen kunnallinen toimielin, sille on käytännössä muodostunut päätösvalta niin Valtimon kunnan maksuosuudesta Siun Sotelle kuin Siun Sote -kuntayhtymän talousarviosta.

Juridisesti Siun Soten valtuusto kuitenkin päättää kuntayhtymän talousarviosta itsenäisesti kuten Valtimo omasta talousarviostaan eikä kummallakaan ole juridista estettä tehdä päätöksiä omistajaohjausryhmän esityksestä poikkeavalla tavalla.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan Siun Soten omistajaohjauksen avoimuudessa valtuutettujen suuntaan on kehitettävää.

Tarkastuslautakunta suosittelee valtuutettuja tutustumaan myös Siun Soten arviointikertomukseen, joka esitellään Siun Soten tilinpäätösvaltuustossa.

Välskärin palvelutalo otettiin käyttöön 2017.

8. Sidonnaisuusilmoitusten valvonta

Tarkastuslautakunnalle on säädetty uusi tehtävä eli kuntalain 84 §:ssä mainittujen sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvonta sekä ilmoitusten käsittely ja vienti valtuustolle tiedoksi. Tehtävä on voimassa ensimmäisen kerran vuoden 2017 kuntavaalien jälkeen aloittaneen valtuuston osalta.

Kunnanhallituksen ja maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) tarkoitettuja tehtäviä hoitavan toimielimen jäsenten, valtuuston ja lautakunnan puheenjohtajien ja varapuheenjohtajien, kunnanjohtajan, pormestarin ja apulaispormestarin sekä kunnanhallituksen ja lautakunnan esittelijän on tehtävä sidonnaisuusilmoitus johtotehtävistään sekä luottamustoimistaan elinkeinotoimintaa harjoittavissa yrityksissä ja muissa yhteisöissä, merkittävästä varallisuudestaan sekä muistakin sidonnaisuuksista, joilla voi olla merkitystä luottamus- ja virkatehtävien hoitamisessa.

Ilmoitus on tehtävä kahden kuukauden kuluessa siitä, kun henkilö on tehtävänsä valittu. Henkilön on myös ilmoitettava viivytyksettä sidonnaisuuksissa tapahtuneet muutokset.

Tarkastuslautakunta on käsitellyt sidonnaisuusrekisteriä kokouksissaan 12.10.2017 (33 §), 16.11.2017 (42 §) ja 4.12.2017 (49 §) ja vienyt rekisterin tiedoksi valtuustolle. Kunnanvaltuusto on käsitellyt sidonnaisuusrekisterin kokouksessaan 29.1.2018 (2 §). Sidonnaisuusrekisteri on julkaistu kunnan nettisivuilla.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että hallintolain 27 §:n mukainen esteellisyyksiiri on laajempi kuin kuntalain 84 §:n mukainen sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuus.

Henkilö voi olla esteellinen ja hänellä voi olla sidonnaisuus läheisensä sidonnaisuuden kautta, vaikka tätä sidonnaisuutta ei ole kuntalain mukaan velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuusrekisterissä.

Sidonnaisuusrekisterin tietoja tarkasteltaessa tulee ottaa huomioon, että mainitusta syystä rekisteri ei välttämättä kerro todellisia sidonnaisuuksia.

Tarkastuslautakunta sai sidonnaisuusrekisterin valmiiksi 4.12.2017. Lautakuntaa sitoi käytännössä kunnan aiempi päätös hankkia rekisterinpito ulkopuolelta. Koska lautakunnalla ei ollut suoraa muokkausoikeutta järjestelmään, vei virheiden korjaaminen ja tietojen täydentäminen ilmoitusvelvollisten kautta pidempään kuin oli odotettu. Tietojen toimittaminen sidonnaisuusrekisteriin kohtasi myös jonkin verran vastarintaa, johtuen eittämättä ilmoitusvelvollisuuden uutuudesta. Lain mukaan sidonnaisuusrekisteri olisi pitänyt olla toiminnassa 1.8.2017.

Valtimon tarkastuslautakunta linjasi kaiken kunnassa sijaitsevan kiinteistöomaisuuden paitsi pienen omassa käytössä olevan asuinkiinteistön, asunto-osakkeen tai vapaa-ajan asunnon olevan laissa tarkoitettua merkittävää varallisuutta. Paikallisten yhdistysten hallitusten jäsenyyden katsottiin ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluviksi muiksi sidonnaisuuksiksi.

ASPA rakentaa uutta kehitysvammaisten asumisyksikköä Sepänkadulle.

9. Talouden tasapainon arviointi

Kuntalain 118 §:n mukaan erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunnalla on alijäämää, jota se ei ole kattanut kuntalain 110 §:ssä mainitussa määräajassa (joka on neljä vuotta) tai jos alijäämä asukasta kohden on ollut edellisessä tilinpäätöksessä vähintään 500 €/asukas ja viimeisimmässä 1000 €, tai kuntakonsernin talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin ylittäneet seuraavat raja-arvot. Kuntalain uudistuksessa kunnan taloudellisen tilanteen seuraamisessa on siirrytty konsernilukujen arvioimiseen, koska konsernitarkastelu tekee kunnista ja tunnusluvuista enemmän yhteismitallisia keskenään. Vuodesta 2017 alkaen sovellettavat kriteerit ovat seuraavat:

Tunnusluku	Kriisikunta-arvo	Toteutuma 2017	Toteutuma 2016
Konsernin vuosikate	negatiivinen	1007 €/asukas	376 €/asukas
Veroprosentti	Yli 1,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien (painotettu) keskimääräinen (19,90 vuonna 2017)	21	21
Konsernin lainakanta (€/asukas)	Yli 50 % korkeampi kuin konsernien keskimääräinen (6143 €/as, 2016)	3392	3309
Konsernin suhteellinen velkaantuneisuus	Yli 50 %	30,39%	35,68%

Edellä tarkoitettujen tunnuslukujen raja-arvot lasketaan vuosittain Tilastokeskuksen ylläpitämistä konsernitilinpäätösten tiedoista.

Tarkastuslautakunnan arvio:

Tarkastuslautakunta toteaa, että kunnalla ei ole kattamatonta alijäämää.

10. Esteellisyydet

Jussi Hermaja ei ole osallistunut Hyvinvoinnin ja osallisuuden neuvottelukuntaa koskevaan päätöksentekoon tarkastuslautakunnassa.

Veera Korhonen ei ole osallistunut Sote-neuvottelukuntaa koskevaan päätöksentekoon tarkastuslautakunnassa.

Allekirjoitukset

Valtimolla 28.5.2018

Jussi Hermaja

Arto Siira

Veera Korhonen